

Ulike misjonsforståelser i Den norske kirke

Kari Storstein Haug, professor,
VID vitenskapelige høyskole,
kari.haug@vid.no

Hans Austnaberg, professor emeritus,
VID vitenskapelige høyskole,
hans.austnaberg@vid.no

Resymé:

Denne artikkelen utforsker hva ulike aktører, primært innen Den norske kirke (Dnk) forstår med misjon og hvordan de oppfatter å være en del av misjon.

Studien er plassert innen misjonsteologien som fagområde, og problemstillingen er hvordan ulike misjonsforståelser i norsk kontekst kan forstås i lys av internasjonal misjonsteologisk diskusjon om misjon. Vi har brukt kvalitativt empirisk materiale etablert i forbindelse med skrivingen av en VID-rapport (2020) om Samarbeid Menighet og Misjon, og vårt materiale omfatter flere forskjellige aktørgrupper. Det er aktørenes oppfatninger vi analyserer. Utsagnene må vurderes ut fra at de vi intervjuet var sentralt plassert i forhold til misjon og slik sett i utgangspunktet var positivt innstilt til misjon. Teorikapittelet beskriver trender innen internasjonal misjonsteologi og analysen struktureres ut fra misjon som historisk, empirisk og teologisk fenomen. Vi drøfter dilemmaer vi finner gjennom analysen: gammel og ny forståelse av misjon, misjon som holistisk, gjensidighet i misjon, misjon i forhold til menighetenes egne strategier, og hvordan de komplekse forståelsene av misjon og begrepet misjon kan tolkes i lys av internasjonal misjonsteologisk diskusjon. Konklusjonen er at vi ser tydelig påvirkning fra internasjonal misjonsteologi i materialet vi har analysert.

Søkeord:

misjon, Den norske kirke, misjonsforståelser, Samarbeid Menighet og Misjon, internasjonal misjonsteologi

Abstract:

This article explores what different actors, primarily within the Church of Norway (DNK), understand by mission and how they perceive being part of mission. The study is situated within the field of missiology, and the research question is how different understandings of mission in the Norwegian context can be understood in light of international discussions on theology of mission. We have used qualitative empirical material established in connection with the production of a VID-report (2020) on Cooperation Congregation and Mission, and our material includes several different actor groups. It is the actors' perceptions that we analyse. The statements must be assessed considering that those we interviewed were centrally placed in relation to mission and were thus initially positively inclined towards mission. The theory chapter describes trends within international discussions on theology of mission, and the analysis is structured based on mission as a historical, empirical, and theological phenomenon. We discuss dilemmas we find through the analysis: old and new understandings of mission, mission as holistic, reciprocity in mission, mission in relation to the congregations' own strategies, and how the complex understandings of mission and the concept of mission can be interpreted in light of international missiological discussions. The conclusion is that we see a clear influence from international theology of mission in the material we have analysed.

Keywords:

mission, Church of Norway, understandings of mission, Cooperation Congregation and Mission, international theology of mission.

Innledning

Denne artikkelen presenterer og drøfter ulike forståelser av misjon i et norsk empirisk materiale, i lys av internasjonale misjonsteologiske debatter om misjon. Det empiriske underlagsmaterialet for artikkelen ble samlet inn i forbindelse med rapporten *Møte, vokse, dele. Evaluering av Samarbeid menighet og misjon*,¹ og våre teoretiske perspektiv er hentet fra internasjonal misjonsteologi.

Selve begrepet misjon er omdiskutert. Noen opplever det som et fremmedord eller likelydende med å tre ting ned over hodet på folk og negativt ladet, mens andre gjerne vil fylle ordet med et oppdatert innhold i tråd med en ny internasjonal misjonsforståelse. Misjon forstått som Guds misjon (*missio Dei*) tilhører kjernen i det å

1 Stephen Sirris et al., *Møte, vokse, dele. Evaluering av Samarbeid Menighet og Misjon (SMM)*, (VID vitenskapelige høyskole Oslo, 2020).

være kirke i dag, samtidig som misjonsforståelse og misjonsteologi blir heftig debattert internasjonalt. Vår studie fokuserer primært på Den norske kirke (Dnk) og vi ønsker å utforske hva informantene forstår med misjon og hvordan de oppfatter å være en del av misjon. Våre informanter tilhører ulike nivå i kirken og det er disse aktørenes oppfatninger av temafeltet vi analyserer og diskuterer.

Studien er plassert innen misjonsteologien som fagområde. En viktig del av faget er å beskrive, analysere og diskutere hvordan ulike kirker og teologiske tradisjoner forstår og utøver misjon. Som en del av fagområdet teologi, vil det også være rom innen missiologi som fag for konstruktiv teologisk diskusjon og refleksjon over hva misjon er og hvilke implikasjoner ulike forståelser får for utførelsen av kirkens oppdrag i verden. Både diakoni, evangelisering og dialog er her sentrale tematikker.²

Det er gjort lite forskning på hvordan en tenker om misjon i en norsk sammenheng, men det finnes en del tilgjengelig litteratur til temaet. Mellom to store standardverk, *Missiologi i dag*³ og *Missiologi – en innføring*,⁴ er det publisert artikler, bøker og bokka-

2 Kari Storstein Haug and Frank-Ole Thoresen, «Introduksjon til missiologi som disiplin,» i *Missiologi. En innføring*, Jeppe Bach Nikolajsen, et al. (red.) (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2022), 28.

3 Jan-Martin Berentsen, Tormod Engelsen, and Knud Jørgensen, *Missiologi i dag* (Oslo: Universitetsforlaget, 1994).

4 Bach Nikolajsen et al. (red), *Missiologi: En innføring*.

pittel med misjon som tema, noen på akademisk nivå og andre populærvitenskapelige.⁵ I tillegg er misjon som tema behandlet på Kirkemøtene i Dnk i 2005, 2012 og 2021.⁶ Av nevnte studier er det bare bøkene til Austnaberg & Haug og Drønen et al. som baserer seg på et empirisk materiale, i tillegg til evalueringsrapporten av Samarbeid Menighet og Misjon (SMM).⁷ Artikkelen til Sirris & Austnaberg tar utgangspunkt i materiale samlet inn i forbindelse med denne evalueringsrapporten. Austnaberg & Haug har et kapittel om misjonsforståelser i boken *Engasjement og deltakelse*, men det relaterer til ungdom mellom 15 og 18 år. Drønen et al. fokuserer mest på globaliseringen og hvordan den gir seg utslag i trosopplæringen. Misjon som tema blir bare der indirekte behandlet.

Vi har formulert følgende problemstilling: Hvordan kan ulike misjonsforståelser i norsk kontekst forstås i lys av internasjonal misjonsteologisk diskusjon om misjon?

Vi gjør først rede for materiale og metode, før vi presenterer våre teoretiske perspektiver. Vi analyserer og beskriver materialet ut fra misjon som et historisk, empirisk og teologisk fenomen, strukturert ut fra aktørgrupper. Til slutt diskuterer vi sentrale

- 5 Harald Hegstad, «Misjonerende folkekirke. Selvmotsigelse eller mulighet?» *Norsk Tidsskrift for Misjon*, no. 4 (2004); Ove Conrad Hanssen, «Fra vedlikehold til misjon. Noen perspektiver på menighetsfornyelse og menighetsutvikling i England,» *Halvårsskrift for Praktisk Teologi* 21, no. 2 (2004); Tormod Engelsen, «Den misjonale kirke og utfordringen fra kirken i sør, » i *Hva vil det si å være kirke? Kirkens vesen og oppdrag*, Tormod Engelsen and Kjell Olav Sannes (red.) (Trondheim: Tapir Akademisk forlag, 2004); Knud Jørgensen, «Trenger kirken omvendelse? På vei mot en misjonale ekklesiologi,» i Engelsen og Sandnes (red.) *Hva vil det si å være kirke?*; Maria Bjørdal, «Misjonalt ungdomsarbeid i Norge - ansatser til en skisse,» *Norsk Tidsskrift for Misjon* 59, no. 3 (2005); Kjetil Aano, «Her gjeld det å halda ting saman! Forkynning, diakoni og rettferd i eit teologisk perspektiv,» *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap/Norwegian Journal of Missiology* 64, no. 1-2 (2010); Rolf Ekenes, *Misjon til forandring: Refleksjoner og visjoner fra Lausanne III* (Skjetten: Hermon forlag, 2011); Hans Austnaberg og Kari Storstein Haug, *Engasjement og deltakelse: Misjon i trosopplæringens ungdomsfase* (Trondheim: Akademika, 2013); Hans Austnaberg, «Engaging Norwegian Youth in Mission. An Empirical Study,» *Mission Studies* 31, no. 1 (2014); Kari Storstein Haug, «Folkekirken som misjonerende kirke,» i *Folkekirke nå*, (red.) Stephanie Dietrich, et al. (Oslo: Verbum, 2015); Kjetil Aano, «Folkekyrkja og organisasjonane. Eit misjonalt frigjeringsprosjekt,» i Stephanie Dietrich, et al. (red.) *Folkekirke nå*; Tomas Sundnes Drønen et al., *Kirken i verden, verden i kirken: Globale perspektiver på trosopplæringen* (Stavanger: Hertervig forlag, Akademisk, 2016); Stephen Sirris and Hans Austnaberg, «Sleeping Beauty or Wide Awake? Mission Agreements in the Congregations of the Church of Norway,» *Scandinavian Journal for Leadership & Theology* 10 (2023).
- 6 Kirkemøtet, 2005, Kirkemøtet, 2012, Kirkemøtet, «Den norske kirkes globale oppdrag» (Trondheim, 2021).
- 7 Sirris et al., *Møte, vokse, dele*.

funn i materialet ut fra våre teoretiske perspektiv før vi kort konkluderer artikkelen.

Materiale, metode og selvpresentasjon

Materialet som denne artikkelen baserer seg på, ble samlet inn i forbindelse med evalueringsrapporten *Møte, vokse, dele. Evaluering av Samarbeid menighet og misjon* (SMM). Rapporten er utarbeidet av VID vitenskapelige høgskole på oppdrag fra SMM. I utarbeidelsen av rapporten er det brukt både kvantitative og kvalitative metoder. Det er gjennomført en dokumentanalyse av interne SMM-dokumenter, Dnk-dokumenter, et utvalg fra bispedømmers strategiplaner og menigheters planverk. Tre spørreskjemaer ble utarbeidet til den kvantitative undersøkelsen, som ble sendt til alle fellesrådsansatte i vigslede stillinger, alle prester og proster i Dnk, til bispedømmeledelsen og til ansatte og valgte ledere i misjonsorganisasjonene som er med i SMM. Daglig leder for SMM ble intervjuet separat og det er gjort gruppeintervjuer av SMM-rådet sentralt og representanter for misjonsorganisasjonene Det norske misjonsselskap, Misjonsalliansen og Stefanusalliansen. Videre ble følgende grupper intervjuet i bispedømmene Oslo, Stavanger og Sør-Hålogaland: regionalt SMM-utvalg og to menigheter i hvert bispedømme. I denne artikkelen har vi brukt det kvalitative empiriske materialet mens det øvrige materialet og selve rapporten fungerer som bakgrunnsmateriale. Undersøkelsen ble meldt til Norsk senter for forskningsdata, ref.nr. 326659. Skriftlig samtykke ble innhentet i forbindelse med intervjuene, og det er gitt tillatelse til gjenbruk av det empiriske materialet med tanke på videre forskning.⁸

I arbeidet med artikkelen har vi gått gjennom selve rapporten og det kvalitative underlagsmaterialet og i et skriftlig notat på 14 sider gjort en kondensering av det stoffet som har relevans for misjonsforståelse.⁹ I etterkant av dette hadde vi en første drøfting av problemstillinger som vi, hver for oss, har identifisert i materialet: Hva framstod spesielt interessant? Vi noterte særlig den store kompleksiteten i materialet og det blir viktig å løfte fram de ulike forståelsene, ikke minst hvordan de forskjellige informantene bruker ulike begrep og hva de legger i disse. Gjennom denne første analysen av materialet har vi lagt vekt på en induktiv lesning, samtidig som vi relaterte dette til mer overgripende tematikker innen misjonsforståelse. Deretter har vi på ny analysert det kondenserte materialet for å «samle» utsagn som konkret sier noe om forståelsen av misjon, relatert til de forskjellige aktørene. Dette er fortsatt en induktiv lesning av materialet. Til slutt har vi gjennomført en mer finkornet analyse, der samling av utsagn og mer overgripende problemstillinger fra lesningen ble sett i sammenheng med misjonsteologiske perspektiver og samlet ut fra aktørgrupper. Det er aktørene som er i fokus og det er aktørenes oppfatninger vi analyserer.

8 For en mer utførlig beskrivelse av metode for innhenting av data henviser vi til Sirris et al., *Møte, vokse, dele*, 11-14.

9 Svend Brinkmann and Steinar Kvale, *Interviews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*, 3rd ed. (Thousand Oaks, California: Sage, 2015), 231-235.

I analyseprosessen har vi vært oppmerksomme på hvordan vår egen bakgrunn og egne overbevisninger påvirker hvordan vi legger opp studien og hva vi oppdager i materialet. Derfor ønsker vi å gi en kort selvpresentasjon: Begge har sin teologiske utdanning fra Misjonshøgskolen/Misjonsskolen i Stavanger og har vært misjonærer utsendt av Det norske misjonsselskap. Dette har gitt verdifulle impulser fra den globale kirke. Begge har skrevet doktoravhandlinger innen faget missiologi, relatert til ikke-norske kontekster, og begge var tilsatt ved Misjonshøgskolen i Stavanger før fusjonen, som ble til VID vitenskapelige høgskole. Vårt særlige kjennskap til forskningsområdet kan medføre en skjev framstilling eller at vi overser ting, men når eget ståsted er erkjent, kan særlig kjennskap til feltet også være en styrke.¹⁰ Ikke-mediert kunnskap finnes ikke, og derfor er det avgjørende at forskningen blir utført med integritet, med etisk bevissthet og slik at de berørtes interesser tas hensyn til.¹¹

Teoretiske perspektiv

Misjon som historisk, empirisk og teologisk fenomen

Misjon er både et historisk, empirisk og teologisk fenomen. For det første er misjon et viktig historisk fenomen som trengs å undersøkes fra flere synsvinkler.¹² For det andre er det et faktum at misjon er et svært omfattende og mangfoldig empirisk fenomen. Misjon, i form av ulike praksiser og aktiviteter, er noe som foregår på kryss og tvers både innad i land og over landegrensene. I nyere tid har for eksempel *reverse mission* fått stadig mer oppmerksomhet i forskningen.¹³ For det tredje er misjon et teologisk fenomen. Både historisk og samtidig finner man ulike teologiske forståelser og diskus-

10 Zoë Bennett et al., *Invitation to Research in Practical Theology*, 1 ed. (Milton: Routledge, 2018), 34-56.

11 Jaco S. Dreyer, «Knowledge, Subjectivity, (De)Coloniality, and the Conundrum of Reflexivity,» in *Conundrums in Practical Theology*, ed. Joyce Ann Mercer and Bonnie J. Miller-McLemore, *Theology in Practice* (Leiden: Brill, 2016), 92, 105, 107.

12 Martha Frederiks and Dorottya Nagy, eds., *Critical Readings in the History of Christian Mission*, vol. 1-4 (Leiden: Brill, 2021); Andrew F. Walls, *The Cross-Cultural Process in Christian History: Studies in the Transmission and Appropriation of Faith* (Maryknoll, N.Y: Orbis Books, 2002).

13 Stian Sørli Eriksen, «Beyond 'Reverse Mission'? Transnational Religion, Transforming Spirituality, and Transcultural Mission among Migrant Churches in Norway» (VID Specialized University, 2019); Phillip Musoni, «Migrant Churches and Reverse Mission: Missiological Gaps and Missionary Trap,» *Verbum et ecclesia* 46, no. 3 (2025); Israel Oluwale Olofinjana, «Reverse Mission: Towards an African British Theology,» *Transformation (Exeter)* 37, no. 1 (2020).

joner av hva misjon er og skal være.¹⁴

Diskusjonen om hva misjon er og skal være i møte med nye kontekster og utfordringer er ikke blitt mindre aktuell enn før, gitt de store endringer både innen verdenskristendommen og i lys av samtidige globaliserings- og pluraliseringsprosesser. Den globale kristendommen er stor, mangfoldig og i endring. Det er også betydelige globale utviklingstrekk og trender som har stor betydning for de lokale kontekster verdens kirker befinner seg i. Dette medfører at både fenomenet misjon og spørsmålene/problemstillingene knyttet til dette blir stadig mer komplekse. Når vi studerer, analyser og drøfter ulike misjonsforståelser må vi ta høyde for dette, og kritisk spørre hva våre deltakere refererer til når de omtaler misjon.

I analysen av materialet blir det derfor viktig å skjelne mellom hvordan deltakerne snakker om misjon som aktivitet eller praksis (som empirisk fenomen i historien og samtiden) og hva de tenker om hva misjon er og/eller bør forstås som i teologisk forstand. Videre er det viktig å ha et blikk for at deltakerne både snakker om hvordan de selv forstår og tenker om misjon, og hvordan man tenker at andre i historie og samtid har forholdt seg til misjon som fenomen.

Misjonsteologi – historiske forståelser/paradigmer

Det finnes flere ulike framstillinger av hvordan misjon har blitt forstått og teologisk begrunnet. Gitt kompleksiteten og mangfoldet i kristendommens historie vil slike framstillinger med nødvendighet både variere med hensyn til utvalg, periodisering og fortolkning. I denne korte framstillingen trekker vi kun fram klassikeren *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. I denne studien presenterer David J. Bosch fem hovedparadigmer for forståelse av misjon gjennom historien, før han avslutter med en inngående drøfting av det han kaller et framvoksende økumenisk misjonsparadigme.¹⁵ Han starter med Bibelen, og understreker at misjon kan karakteriseres som teologiens mor. Med det mener han at teologien utviklet seg dynamisk når de første evangelistene og apostlene formidlet evangeliet om Jesus Kristus til stadig nye mennesker. Bosch presenterer så tre misjonsmodeller, basert på henholdsvis Matteusevangeliet, Lukas-Apostelgjerningene og Paulus' skrifter, nemlig misjon som disippelgjøring, misjon som tilgivelse og solidaritet, og misjon som invitasjon til å ta del i et eskatologisk felleskap. De ulike skriftene har litt ulike fokus og aksentueringer,

14 For gode oversikter se Stephen B. Bevans and Roger P. Schroeder, *Constants in Context: A Theology of Mission for Today*, vol. 30, American Society of Missiology Series (Maryknoll, New York: Orbis Books, 2004); David J. Bosch, *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*, vol. 16 (1991); Craig Ott, ed. *The Mission of the Church: Five Views in Conversation* (Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2016); Kenneth R. Ross et al., eds., *Ecumenical Missiology: Changing Landscapes and New Conceptions of Mission*, vol. 35, Regnum Edinburgh Centenary Series (Oxford: Regnum, 2016).

15 Bosch, *Transforming Mission*, 16.

samtidig er det en felles forståelse av at Guds handling i Kristus inviterer til respons og til å formidle evangeliet om Jesus Kristus ut i verden. I perioden 100-600 gikk kristendommen fra å være en forfulgt religion til å bli statsreligion, og Bosch presenterer det han kaller «the missionary paradigm of the Eastern Church». Apologetikk var sentral i den første halvdel av perioden og teologi ble utviklet i dialog og diskusjon med samtidens filosofi. Kristendommen som universell religion ble understreket. Etablering av nye menigheter var viktig, og misjon ble etter hvert forstått i ekklesiologiske kategorier som utvidelse og ekspansjon av kirken. I middelalderen (the missionary paradigm of the Roman Catholic Church, 600-1500) ble kirke og stat tett knyttet sammen og kirkens utbredelse knyttet til statens ekspansjon gjennom politiske og militære midler. Misjon ble forstått som kristianisering, og som kulturell utbredelse av *Christendom*. Reformasjon og tiden etterpå («the missionary paradigm of the protestant reformation», 1500-1800), førte med seg et fornyet fokus på Bibelen. Misjon ble etter hvert primært forstått som evangelisering. Individets frelse ble vektlagt. Bibeloversettelse og forkynnelse var sentralt i misjon. Boschs diskusjon av opplysningstidens paradigme er svært omfattende (the fragmented missionary paradigm(s) of protestantism, 1800-2000). Dette henger sammen med at Bosch argumenterer for at vi må forstå hvordan opplysningstiden har preget misjonstenkningen hvis det skal være mulig å presentere en misjonsforståelse og teologi relevant for den postmoderne perioden. Opplysningstidens misjonsparadigme(r) framhevet rasjonalisme, individualisme og utvikling (progress). I misjonsarbeidet, hvor kirken ofte allierte seg med kolonimakter, var det et økende fokus på siviliseringsprosjekt og utdanning. Til sist introduserer Bosch et nytt «emerging 'postmodern' paradigm». Her legges vekt på en mer holistisk tilnærming til misjon (se neste delseksjon). Både transcendent og immanente perspektiver på frelse framheves, og viktigheten av kontekstualisering og en dialogisk tilnærming til misjon understrekes.

Misjonsteologi – samtidige forståelser og diskusjoner (fra Edinburgh 1910 og framover)

I forlengelsen av den store misjonskonferansen i Edinburgh 1910 ble det en økende pluralisering av misjonsforståelsen og en tiltagende polarisering mellom evangelikale og økumeniske grupperinger, spesielt med hensyn til religionsteologien og forholdet mellom evangelisering og arbeid for sosial rettferdighet. Men, etter andre verdenskrig kan vi identifisere tre betydningsfulle utviklingstrekk som «revolutionized virtually everyone's understanding of the church's mission»,¹⁶ og som etter hvert førte til en tilnærming mellom tidligere polariserte misjonsforståelser. For det første ble kirkens misjon teologisk forankret i Guds misjon (*missio Dei*). Fra å snakke om misjoner og misjon som en oppgave blant flere for kirkene, ble misjon nå primært forstått som Guds sendelse. For det andre utviklet det seg på denne bakgrunn en misjonal ekklesiologi og tenkning om kirken som misjonal. Guds misjon er før kirken og missiologi definerer

16 Ott, *The Mission of the Church*, xiii.

ekkesiologi. For det tredje førte dette til en dypere erkjennelse av kirkens globale vesen og misjon på seks kontinenter, istedenfor misjon som primært en bevegelse fra det såkalte kristne vest møt sør og øst.

I sin presentasjon av misjonsteologien fra siste halvdel av det tjuende århundre, løfter Bevans og Schroeder mer spesifikt fram følgende tre måter å tenke om misjon på som har karakterisert misjonsteologien i denne perioden:¹⁷

1. Misjon som deltakelse i den treenige Guds liv og sendelse
2. Misjon som arbeid for frigjøring som en del av gudsrikets komme
3. Misjon som først og fremst forkynnelsen av Jesus Kristus som universell frelser

De argumenterer så for en for en fjerde modell, som de beskriver som en syntese av de tre ovennevnte, nemlig misjon som profetisk dialog. Misjon må være både profetisk og dialogisk. Den må forankres i en dialogisk grunnholdning, dvs. med åpenhet, sårbarhet og ydmykhet. Samtidig er dens forpliktelse profetisk, det vil si, å forkynne og vitne om Jesus Kristus; tilby håp i en voldelig og kompleks verden; og konfrontere enhver form for urettferdighet.¹⁸

Selv om forankringen av kirkens misjon i Guds misjon (*missio dei*-forståelsen) deles av de fleste innen samtidig misjonsteologi, er det viktig å påpeke at tolkningen av *missio dei* ikke er entydig og kan romme ulike vektlegginger.¹⁹ På den ene siden ser vi teologer som understreker *missio dei* som forankret i verden og forstår Guds engasjement i verden som primært humanistisk. På den andre siden finner man dem som først og fremst vektlegger at *missio dei* understreker Guds initiativ og handling gjennom Jesus Kristus.

Videre så er en ytterligere problemstilling, gitt utgangspunktet i *missio dei*, hvordan man skal tenke om kirkens engasjement i Guds misjon og hva som kjennetegner dette. En måte å tenke omkring dette er utviklet innen det anglikanske kirkefelleskapet. Det framhever fem kjennetegn på misjon med utgangspunkt i *missio dei*:²⁰

- To proclaim the good news of the kingdom
- To teach, baptize and nurture new believers
- To respond to human need by loving service

17 Bevans and Schroeder, *Constants in Context*, 30, Part III.

18 Bevans and Schroeder, *Constants in Context*, 348-395. Se også Stephen B. Bevans and Roger P. Schroeder, *Prophetic Dialogue: Reflections on Christian Mission Today* (Maryknoll, New York: Orbis Books, 2011).

19 Jan-Martin Berentsen, «Missio Dei: Nøkkeltbegrep til bestemmelsen av et hovedproblem i etterkrigstidens protestantiske misjonstenkning: Prøveforelesning for den teologiske doktorgrad 10.Sept.1982, Selvvalgt Emne,» *Norsk tidsskrift for misjon* Årg.37, nr.1 (1983); Tormod Engelsviken, «Missio Dei: The Understanding and Misunderstanding of a Theological Concept in European Churches and Missiology,» *International Review of Mission* 92, no. 367 (2003).

20 *Marks of Mission*, <https://www.anglicancommunion.org/mission/marks-of-mission.aspx>, besøkt 24 april 2025.

- To seek to transform unjust structures of society
- To strive to safeguard the integrity of creation and sustain and renew the life of the earth

Oppsummerende kan man si at i løpet av det 20. århundre skjedde det en paradigmatisk vending innen forståelsen av misjon og en økumenisk tilnærming, der fokus vendes fra kirkens misjonsvirksomhet til *missio Dei*-perspektivet. Misjon forstås holistisk som kirkens deltakelse i den treenige Guds oppdrag i verden, som skaper, som forsoner og som livgiver. Denne teologiske posisjonen utfordrer for eksempel både en snever geografisk forståelse av misjon og ensidige forståelser av misjon som enten kun evangelisering eller bare kamp for rettferdighet. Samtidig lever ulike forståelser av misjon videre.

Kirkemøtedokumentene om misjon

Det var Kirkemøtet 2021 som sist behandlet misjon under temaet «Den norske kirkes globale oppdrag».²¹ Hoveddokumentet fastslår at begrepet oppdrag her brukes synonymt med misjon og sier at «Misjon forstås som kirkens *helhetlige oppdrag*, både lokalt, nasjonalt og globalt, og omfatter evangelisering, diakoni og religionsdialog».²² Vedlegg 2 til kirkemøtesaken legger teologiske føringer for saken. Det bygger på kirkemøtesakene på Kirkemøtet i 2005 og 2012 og hevder at forståelsen av helhetlig misjon, å dele evangeliet i ord og handling (evangelisering og diakoni), i stor grad har rotfeste i Dnk.²³ Skaperverkets plass i helhetlig misjon sies å ha vært et viktig tema siden Kirkemøtet i 2012 og en misjonal kirke-tenkning med et utadrettet perspektiv blir omtalt som «det andre sporet».²⁴ Det slås fast at andelen misjonsprosjekt der det kirkebyggende og evangeliserende er en hovedkomponent er langt mindre enn de diakonale prosjektene,²⁵ og det sies at et legitimt spørsmål er om vi trenger en større bevissthet på det helt sentrale i kirkens oppdrag.²⁶ Den endelige innstillingen/vedtak understreker at «kirkens oppdrag er knyttet til misjonsbegrepet med begrunnelse i Matt 28,18–20 og Luk 4,18–19. Kirkens oppdrag er å bringe evangeliet til verden i

21 Kirkemøte 09/2021: Den norske kirkes globale oppdrag, https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2021/saksdokumenter/km_09_0_21_den%20norske%20kirkes%20globale%20oppdrag.pdf, besøkt 8. juli 2025.

22 Ibid., 8.

23 Vedlegg 2, 7, https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2021/saksdokumenter/km_09_2_21_vedlegg%202.pdf, besøkt 8. juli 2025.

24 Ibid., 8, 10.

25 jf. Sirris and Austnaberg, «Sleeping Beauty or Wide Awake?»

26 Vedlegg 2, 6, 9, https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2021/saksdokumenter/km_09_2_21_vedlegg%202.pdf, besøkt 8. juli 2025.

ord og handling og arbeide for enhet».²⁷ Det viser likevel til at i noen sammenhenger oppleves et tradisjonelt misjonsbegrep problematisk og ser det som viktig at dokumentet fokuserer på de marginaliseres perspektiv og nevner særlig minoriteter.²⁸ Misjon er ikke bare for de få, men «Alle døpte er sendt for å forkynne evangeliet i ord og handling og har medansvar for kirkens oppdrag i verden».²⁹

I Dnks strategi for 2022-2029 er den overordnede visjonen «Mer himmel på jord. Den norske kirke er en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke, som vitner i ord og gjerning om frelse, frihet og håp i Jesus Kristus».³⁰ Denne visjonen er et tydelig uttrykk for kirkens misjonale identitet, som sendt til verden med et verdensvidt oppdrag. Kirken, og den enkelte døpte, har som sitt oppdrag å dele tro og liv på tvers av ulike typer grenser og å invitere alle mennesker til fellesskap gjennom nærvær, ord og handlinger.³¹ Misjon er både «en dimensjon i alt kirken gjør» og også «spesifikke handlingsmønstre som er misjonerende etter sin intensjon».³² Det er imidlertid viktige spørsmål for alle kirker hvilke konkrete aktiviteter og handlingsmønstre som til enhver tid ivaretar kirkens misjon.³³

Analyse og presentasjon av det empiriske materialet

Misjon er komplekst og kan undersøkes fra flere synsvinkler. Det er både et historisk, empirisk og teologisk fenomen.³⁴ I materialet vi legger til grunn for artikkelen finnes mange forskjellige aktører. For oversiktens skyld strukturerer vi disse i aktører på sentralnivå, regionalt nivå og lokalt nivå i Den norske kirke (Dnk), i tillegg til misjonsorganisasjoner. Dette gir følgende matrise:

27 Endelig innstilling s. 2, <https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2021/vedtak/endelig%20innstilling%20km%2009-21%20den%20norske%20kirkes%20globale%20oppdrag.pdf>, besøkt 8. juli 2025.

28 Ibid., 2.

29 Ibid., 3.

30 Kirkemøte 22/2021, https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2021/saksdokumenter/km_22_1_21_mer%20himmel%20p%C3%A5%20jord%20-%20versjon%2011.pdf, besøkt 8. juli 2025.

31 Kirkemøtet 05/2005: En misjonerende kirke, https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km2005_sak5_vedtak1.pdf, besøkt 8. juli 2025 og Kirkemøte 07/2012: Misjon til forandring, https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km_7_12_misjon_merknad2_vedtak.pdf, besøkt 8. juli 2025.

32 Kirkemøtet 2005: En misjonerende kirke, https://www.kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km2005_sak5_vedtak1.pdf, 1, besøkt 8. juli 2025.

33 Haug, «Folkekirken som misjonerende kirke».

34 Se teorikapittelet.

	Misjon som		
	Historisk fenomen	Empirisk fenomen	Teologisk fenomen
SMM-leder og SMM-rådet nasjonalt			
SMM-utvalg regionalt			
Menigheter			
Misjonsorganisasjoner			

I presentasjon og analyse av materialet bruker vi aktørgruppene som strukturerende overskrifter. Under hver aktørkategori presenterer vi funn knyttet til misjon som historisk fenomen, som empirisk fenomen og som teologisk fenomen. Materialet fra menigheter er mest omfattende og får størst plass. Hvordan misjon forstås på bakgrunn av tidligere praksis og forståelser (historisk) og hvordan de ulike aktørene ser for seg at misjon praktiseres i dag (empirisk) vil utgjøre en mindre del av presentasjonen. Hovedvekten blir lagt på misjon som teologisk fenomen: Hva er misjon og hvordan defineres og beskrives misjon i norsk kontekst og kultursituasjon i det materialet vi har tilgjengelig?

Vi gjør oppmerksom på at når vi omtaler rammene for feltarbeidet, er det situasjonen da vi utførte feltarbeidet i 2019 som er konteksten. Derfor bruker vi ofte fortid når vi beskriver rammene.

SMM-leder og SMM-rådet nasjonalt

Leder for Samarbeid menighet og misjon var sentralt plassert på Kirkens hus, i seksjon økumenikk og dialog i kirkefagavdelingen i Kirkerådet. Det nasjonale SMM-rådet bestod av generalsekretærene for de syv deltakende misjonsorganisasjonene, samt direktør og internasjonal direktør i Kirkerådet. Rådet hadde minst to faste møter i året.

Daglig leder snakket om gammel og ny misjonsforståelse. I en «gammel» forståelse ligger assosiasjoner av tvang til tro, kulturimperialisme og en geografisk forståelse av misjon som «fra Vesten til resten».³⁵ Utgangspunktet er Jesus ord, handlinger og nærvær. Diakoni og evangelisering har vært to spor i både Jesu og kirkens arbeid, og har vært til stede i norsk misjonsbevegelse fra 1840. Diakoni har vært en del av misjonsoppdraget hele tiden, men ble sett på instrumentelt og ikke som en verdi i seg selv. Det har skjedd en oppvurdering av diakoniens egenverdi. Oppdraget er det samme, men verden har endret seg siden Edinburgh 1910. Da var kristendommen i hovedsak

35 I presentasjonen av materialet bruker vi noen steder hermetegn for å gjengi informantens utsagn mer direkte. Siden det ble laget oppsummeringer av intervjuene og ikke transkripsjoner, kan vi ikke garantere for ordlyden i sitatene.

en Vestlig religion, mens det nå finnes nasjonale kirker over hele verden. To tredjedeler av verdens kristne finnes nå i det globale sør. Det nasjonale SMM-rådet mener å ha observert at gamle fordommer om misjon er på retur i menighetene. Noen tenker at holistisk misjon er en ny oppfinnelse, men det stemmer ikke. «I 150 år har vi drevet holistisk misjon,» hevder rådet. Det har vært en spenning mellom den evangelikale og den økumeniske bevegelsen når det gjelder ulike aspekter av misjon, men disse to linjene er nå i stor grad ført sammen.

SMM-leder viser til at det har vært diskusjoner i SMM-rådet om fokus skal ligge på det internasjonale arbeidet eller på det å være en misjonar kirke. Her har en stort sett fulgt et dobbeltspor. Under påvirkning fra impulser utenfra, som Edinburgh 2010-prosessen, Lausanne 3 og Kirkenes Verdensråds «pilgrimage for peace», og innenfor dette i særdeleshet Arusha-konferansen «transforming discipleship» i 2018, har en søkt å styrke Dnks selvforståelse som en misjonerende kirke. Nesten alle prosjekt det samles inn penger til, er i utlandet. Misjon handler ikke bare om det globale sør, men også Europa, hvor pilene går nedover for kirken.

Leder i SMM mener at kjernen i misjon er å holde fram Jesus som veien, sannheten og livet (Joh 14,6). Misjon må gripe tilbake til det opprinnelige oppdraget. Det sentrale i misjonsbegrepet kan oppsummeres i Kirkemøtets 2012-vedtak om at alle døpte sammen med den verdensvide kirke skal dele evangeliet i handling, nærvær og ord lokalt og globalt. Denne formuleringen opplever han både bred nok og spiss nok. Den inkluderer alle døpte, lokalt og verdensvidt, og den fokuserer på at det er evangeliet om Kristus som skal formidles. Forståelsen av misjon henger nøye sammen med hva som er kirkens oppdrag. Gjennom NMS og Normisjon har vi vært involvert i en misjonar kirkeforståelse, hevdet han. Målet er at misjon blir en del av DNAet å drive kirke på. Leder reflekterer over om Dnk er rigget som kirke for misjonar menighetsutvikling. Hvordan bli mer utadrettet? «Testspørsmålet er om vi berører nye mennesker med evangeliet.» Leder peker på at denne tenkningen først og fremst har vært et Rogaland-fenomen, mens andre Dnk-menigheter henger etter. Det nasjonale SMM-rådet understreker at det er menighetene som driver misjon, men samarbeidet med misjonsorganisasjonene har fylt misjonsbegrepet med innhold. Misjon er både diakoni, rettferdighet, evangelisering og dialog. Misjon må skje gjennom ord, handling og nærvær, og det er helheten av disse som er avgjørende. Viss vekten bare legges på bistand, mister misjon noe av sin spiss. Vi kan ikke ekskludere forkynnelse til omvendelse.

SMM-utvalgene regionalt

I hvert bispedømme var det dannet et rådgivende SMM-utvalg.³⁶ Dette bestod av

36 Sirris et al., *Møte, vokse, dele*, 9, 42.

bispedømmets misjonsrådgiver,³⁷ en representant fra bispedømmets stab, samt representanter for de sju misjonsorganisasjonene. Det var ikke alltid misjonsorganisasjonene kunne stille representanter og bare i noen tilfelle var det tilsatte i organisasjonene som stilte i utvalget. Vi har intervjuet de regionale SMM-utvalgene i bispedømmene Stavanger, Oslo og Sør-Hålogaland.³⁸

Det har vært et generasjonsskifte av misjonsaktive i menighetene, med færre nå enn før. Misjonsforeningene var grunnfjellet for inntil 40 år siden, og en spør seg hvordan engasjementet kan føres videre. Man er avhengig av at det allerede finnes et misjonsengasjement i menighetene, men likevel opplever noen at det misjonale aspektet kan skape engasjement. Særlig gjelder dette i møte med ungdom. Misjon bærer likevel på en tung arv gjennom en gammel forståelse. De mener det er et sprik mellom fordommer og dagens misjonspraksis. Misjon blir vanskelig å forholde seg til for mange, noe som særlig har skjedd de siste par tiårene.

At tyngdepunktet for misjon er flyttet fra Europa til andre verdensdeler betyr at misjon ikke er enveis. Vi i Vesten trenger å bli tilført noe, og rådet finner det verdifullt at norske menigheter har kontakt med kirker i sør og øst. Det gir inspirasjon. SMM-samarbeidet skaper en plattform for å nå ut med misjon til menighetene og det har vært særlig viktig i områder av landet der misjonsorganisasjonene har lite selvstendig arbeid. Gjennom dette samarbeidet har det vært lettere å invitere representanter fra det globale sør. Noen ønsker også å ha misjonærer fra andre land i Norge. En viktig effekt av SMM er mange misjonsavtaler i bispedømmet og inntekter til misjon. Likevel opplever noen at SMM skulle satt mer preg på lokalkirken, ikke minst barn og unge, og ikke bare sikte utover. Utfordringen nå er å fylle misjonsavtalene med innhold, hevder noen. Vi må spørre hva som kan gjøres lokalt og ikke tro at misjon bare er å gi penger til Afrika. Noen er redde for at man gjennom misjonsavtalene opprettholder en gammel forståelse av misjon. Et av rådene opplever at dagens kirkestruktur ikke har syn for misjon. Når de har deltatt på fagdager, har de et inntrykk av at trosopplærere og prester ikke kan mye om misjon. Utvalgene reflekterer over hvilken type misjonsprosjekt menighetene velger. Freds- og forsoningsarbeid er populært. Det samme er diakonale prosjekt. Det er mindre oppslutning om evangelisering og menighetsbygging. Én representant har merket seg at kirkesamfunn utenom Dnk er mest opptatt av evangelisering mens Dnk-menigheter er mer opptatt av diakonale prosjekt. Misjon er redusert til en del av diakoni, som er mer sentralt i Dnk i dag, hevder én. Utvalget mener at selv om «misjonerende» er et ett av Dnks fire kjerneord, gjør kirken lite ut av det. Eksempelvis blir misjon lite synlig i trosopplæringen lokalt, hevder man.

37 Bare Tunsberg bispedømme hadde misjonsrådgiver i full stilling, mens de andre hadde delt stilling (Sirris et al., *Møte, vokse, dele*, 32). Fram til koronakrisen i 2020 var misjonsrådgiverne dels lønnet av misjonsorganisasjonene og dels av bispedømmene.

Bispedømmene tok deretter over det økonomiske ansvaret.

38 Av anonymitetshensyn blir det ikke angitt hvor utsagnene er hentet fra.

Endringen blir forklart med teologiske endringer og relativisering: utfordringen for kirke og misjon er fortapelsens mulighet, hevder en av representantene. Det finnes misjonsarrangement som oppleves vellykkede, men for å bli oppfattet som relevant må de knyttes tydelig til diakoni og menneskerettigheter. Slik blir det en stadig vurdering av hvilke sider ved misjon man løfter fram.

Et av utvalgene drøftet begrepet misjon og det var en tydelig stemning for å «ta ordet tilbake». De samtalte om trosopplæringskonferansen 2019 («Oppdrag kirke») der misjon var erstattet av begrepet «oppdrag». Det engelske *mission* kan oversettes med både misjon og oppdrag og noen hevdet at misjon kan forklares ved det engelske ordet. En helhetlig misjonsforståelse var viktig for utvalget. Misjon forstått som å dele tro ble understreket i et annet utvalg, særlig i forbindelse med internasjonale besøk. De opplevde at SMM har styrket bevisstheten om at misjonsarbeid er et ansvar for og en integrert del av menighetene og at ikke Dnk har *outsourcet* dette til misjonsorganisasjonene. Et av utvalgene erkjenner at de har litt forskjellige innfallsvinkler til misjon, men at de likevel har en nokså felles forståelse. Gjennom arbeid med Kirkemøtets saker om misjonsforståelse og Lausanne-dokumenter har de laget et skriv med en felles plattform for misjon. Det handler om kirkens grunnleggende oppdrag: å forkynne evangeliet i ord og handling, med utgangspunkt i misjonsbefalingen. Misjonsrådgiver har inntrykk av at menighetene har forstått hva «misjonal» betyr lokalt. SMMs formålsparagraf oppleves samlende.³⁹ Det hevdes at SMM har legitimert misjon som et viktig anliggende i kirken. Likevel legges det ikke skjul på at misjon i norsk kultur er et presset begrep. Dette gjelder også delvis i menighetene, hevdes det, men ikke blant ansatte og engasjerte. Man ønsker en bevisstgjøring av begrepet misjon gjennom konkrete tiltak for å sette misjon enda mer på dagsorden i menighetene.

Menigheter

Vi intervjuet litt forskjellige personer i de ulike menighetene. Noen ganger var det prest og daglig leder. Andre ganger var også en representant fra menighetsrådet med eller noen «ildsjeler» som ledet et prosjekt eller var med i et misjonsutvalg. Utsagnene må vurderes ut fra at de vi intervjuet var sentralt plassert i menighetene i forhold til misjon og slik sett i utgangspunktet positivt innstilt til misjon.

Det var lite fokus i menighetene på misjon som historisk fenomen. En referanse til at Jesus brydde seg om folks nød og derfor er det viktig at menigheten også har dette perspektivet, peker kanskje i den retning. Dette ble brukt til å understreke menighetens ansvar for nødlidende: «Når han [Jesus] kommer igjen spør han ikke hva

39 «Sammen om misjonerende menigheter – hvor evangeliet frigjør og utruker mennesker til å dele troen gjennom nærvær, handling og ord, lokalt og globalt.» (Strategi for Samarbeid menighet og misjon - Ressursbanken, Den norske kirke, <https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/global-kirke/misjon/Strategi%20Samarbeid%20menighet%20og%20misjon/>, besøkt 23. april 2025))

vi mener om ditt og datt, men hva vi gjorde for de fattige.» For å begrunne misjon sier en annen: «Vi har også misjonsbefalingen, så vi har det samme mandatet.»

Misjon som empirisk og teologisk fenomen er på forskjellige måter innvevd i hverandre. De intervjuede forteller om hvordan de arbeider med misjonsperspektivet og hva misjonsprosjektene betyr i menigheten. I dette ligger det en implisitt misjonsforståelse og intervjupersonene presiserer også hvordan de forstår misjon på bakgrunn av sin praksis. Likevel vil vi også her gjøre en analytisk skjelning i presentasjonen.

Misjon i menighetene praktiseres i stor grad gjennom misjonsprosjektene, og noen av menighetene har misjonsavtaler med flere enn én misjonsorganisasjon.⁴⁰ Det kan være innsamling av penger og utstyr til sykehus, samfunnsutviklingsprosjekt med fokus på rusforebyggelse, hjelp til arbeidsledige eller arbeid blant barn og unge som har funksjonsnedsettelse. Videre kan det være menighetsbyggende arbeid for og sammen med ungdom og evangeliserende prosjekt. Det er en overvekt av diakonale prosjekt i vårt materiale. Én av menighetene uttrykker sterkt at «misjon uten diakoni er ikke misjon», og vedkommende sier videre at «jeg opplever at den tradisjonelle evangeliseringen, å vinne sjeler for Jesus, blir for trangt for meg». I en annen menighet reflekterer de over at det nok er en overvekt av diakonale prosjekt, men de ønsker å ha en blanding av utviklingsprosjekt og evangeliserende prosjekt. De sier at disse to aspektene ofte er integrert i selve prosjektene de støtter, selv om menigheten i Norge har fokus på det diakonale.

I to av menighetene uttrykker de direkte at de relaterer valg av misjonsprosjekt til lokale behov. «Menigheten har mye fokus på diakoni lokalt, slik det også er i misjonsprosjektene. Vi har fokus på menighetsbygging, slik vi også har i misjonsprosjektet.» På denne måten understøtter misjonsprosjektene planene i menigheten. De intervjuede forteller om hvordan prosjektene blir presentert i gudstjenester og i menighetsblad, at konfirmantene blir engasjert og at misjon blir tematisert gjennom trosopplæringen. I den andre menigheten, som ligger i en by, er de seg bevisst at de har et spesielt oppdrag i byen. «Vi har en tanke om å nå mennesker som bor her.» Derfor ønsker de å gi tilbud som har bredde og når ulike mennesker, og de har vært veldig diakonale i sin tenkning og praksis. Det som er spesielt med denne menigheten i forhold til de øvrige, er at de ikke snakker om den internasjonale kirke, men bare synes opptatt av misjon i sitt nærområde: «Vi lever i en annen situasjon enn før. Vi jobber på en misjonsmark og må være mye mer bevisst på å nå mennesker.»

Flere av menighetene understreker verdien av å kunne reise til prosjektene og få besøk av representanter fra andre kirker, slik at det blir en utveksling fram og tilbake. «Å reise dit gir mer igjen enn jeg gir. [...] Vi berikes like mye som de.» En annen

40 Misjonsprosjekt og misjonsavtale brukes om hverandre i materialet. Begge sikter til en formalisert avtale menigheten har med en misjonsorganisasjon, der hovedmålet er å støtte et konkret prosjekt eller landområde i den internasjonale kirke eller i noen tilfeller i Norge.

menighet snakker om «det omvendte misjonsperspektivet», nemlig det at de henter inspirasjon og ressurser fra prosjektet. De har fått besøk, de lærte noe fra et annet sted, de fokuserte på det som var felles og de laget sanger om dette. «For å unngå de og oss. Vi har alle noe å gi og få.» Likevel sier en representant fra denne menigheten at selv om det var interessant å besøke prosjektet, er vedkommende kritisk til deres «misjoneringsform». Pedagogikken overfor barn, med bare repetisjon, skapte reaksjon. «Slik gjør vi det ikke her.» En tredje menighet understreket at det å møte kristne fra den globale kirke, møtes for å «dele tro», var noe som skapte engasjement. Og nettopp engasjement på grunn av misjonsprosjektene snakker flere om. Det gjelder «ildsjeler» som holder kontakten med prosjektet og reiser på misjonsturer, men det gjelder også menigheten, når de får høre om hva de er med på gjennom å støtte prosjektet. «Mange mennesker utenom kirkegjengerne har et engasjement for rettferdighet, og når folk hører hva vi er med på gjennom prosjektene – uten at vi bruker ordet misjon – gjør det inntrykk.» En annen menighet peker også på at folk som i utgangspunktet ikke er «kirkeinteresserte», engasjerer seg i praktisk arbeid for prosjektet og ønsker nyhetsbrevet. «Dette er også forkynnelse. Det er misjon i Norge i 2019,» sier vedkommende.

Når en av menighetene gir uttrykk for at de opplever at det er svak eller synkende tilslutning til en tradisjonell misjonsforståelse, blir dette begrunnet med at synet på hva som er viktig og legitimt ved misjon trekker i retning av diakonale tiltak: «Mer i retning av diakoni, det å støtte og hjelpe, framfor å 'påtvinge' andre vår tankegang.» Flere menigheter reflekterer rundt bruken av ordet misjon. En bymenighet sier at selv om de har en sterk bevissthet om å ha et oppdrag overfor byen sin, bruker de ikke ordet misjon. En annen menighet har i staben diskutert om de skal snakke om bistand eller internasjonalt arbeid, men er kommet fram til at de kaller det «misjonsprosjektet vårt». En informant opplever at ordet misjon mer og mer blir opplevd som et fremmedord, særlig i yngre årsklasser. I vedkommendes egen årsklasse (rundt 40 år) er «misjon et 'humorord': stereotypi for at 'rare kristne vil prakke noe på en'». I en annen menighet blir det indirekte sagt at de ikke bruker ordet misjon når de forteller om prosjektene til «mennesker utenom kirkegjengerne». De opplever at ordet misjon «ute blant folk» er et negativt ladet begrep: «For dem som vet lite om misjon, tenker en ofte misjon som den hvite mann som trer vestlig kultur ned over andre.» Ordet er imidlertid ikke kontroversielt i menigheten.

På spørsmål om hva som er SMMs misjonsforståelse svarer en informant at hun ikke har tenkt på det. Hun har heller ikke tenkt på om misjonsorganisasjonene har forskjellig misjonsforståelse. Det lå en positiv normativitet i at menigheten skulle ha misjonsprosjekt, så hun bare signerte på forlengelse av avtalen. I en annen menighet opplever de SMMs misjonsforståelse som særlig rettet mot det globale, men selv mener de at misjon også gjelder Norge. I sin strategiplan har de skrevet at det skal være misjon lokalt og globalt, og selv om deres prosjekter er mest globale, har de også mye lokalt, diakonalt arbeid. De hevder at «SMM-organisasjonene representerer 'helhetlig' misjon: ikke bare fattigdomsbekjempelse eller forfulgte kristne». Forholdet mellom

det lokale og globale blir nevnt av flere. På spørsmålet om misjon kun handler om internasjonalisering, om det ville være mulig å ha et misjonsprosjekt i Norge eller Norden, svarer informanter i en menighet at det er viktig for dem at det er noe som knytter menigheten til verden for øvrig. De sier at uten dette ville de ha skaffet en vennskapsmenighet. Når en annen menighet understreker at vi i Norge må ha verdens nød og de fattige som perspektiv, handler det både om et menighetsansvar og hvem de vil være som kirke.

Én av menighetene gir et særlig innblikk i hvordan de forstår misjon og vi gjengir litt av samtalen i sammenheng.

Informant: Misjon betyr at en person gir evangeliet videre til en annen person; det går begge veier.

Intervjuer: Er det evangeliet vi sender begge veier eller er det noe annet?

Informant: Jeg vokser i troen ved å høre om deres opplevelser. Det er møter hele veien. Det må jo bidra til en felles opplevelse at vi står sammen i den verdensvide kirken. Er ikke det misjon? At vi vokser og blir tryggere i det vi står for? Misjon er å spre Guds ord, la Guds rike vokse fram. Se nye ting og nye sider av hvem Gud er.

Intervjuer: Er misjon noe som skjer mellom kristne kirker?

Informant: Egentlig ikke. Misjon er jo at kirken går til de umisjonerte. Vekst i innsikt og dybde.

Intervjuer: Hvilke aspekter finnes innen misjonsbegrepet?

Informant: Min opplevelse av misjon er at man når ut [...]. Jeg bærer på min kristne tro og får snakke med andre om det. De kommer til en nyere innsikt ved å snakke med meg om det og de kommer sterkere ut av det. Jeg vil betone dialog; det er også en måte å drive misjon på [...]. Jeg opplever at den tradisjonelle evangeliseringen, å vinne sjeler for Jesus, blir for trangt for meg. Jeg synes det er gøy å bli litt pushet, men blir tung i hodet av det. Jeg er glad for å slippe å snakke, vil heller gjøre noe praktisk.

Intervjuer: Kirken i [misjonsprosjektet] føler seg truet fra sine omgivelser. De misjonerer overfor sine barn. Misjonerer ikke du overfor våre unge?

Informant: Nei, vi ser sammen på hva som står i denne rare boka. Andakt [...] er spørsmål og samtale. Felles undring.

I en annen av menighetene går formuleringen «å dele tro» igjen, og det samsvarer for en stor del med det som kommer fram i sitatet ovenfor.

Misjonsorganisasjoner

Slik vi har gjort rede for under materiale og metode bruker vi i denne artikkelen det kvalitative empiriske materialet som danner grunnlag for evalueringsrapporten av SMM. Det betyr at vi i det følgende bare refererer til aktørene vi intervjuet fra de tre misjonsorganisasjonene i materialet, Misjonsalliansen, Stefanusalliansen og Det

norske misjonsselskap. Vi har ikke inkludert grunnlagsdokumenter og hjemmesider på nett. Siden de intervjuede i hver organisasjon er anonyme, opplyser vi om hvilken organisasjon utsagnene kommer fra. I forhold til tematikken for artikkelen, er det særlig den teologiske forståelsen av misjon som kommer fram i intervjuene, især i forhold til selvforståelse og innholdet i ordet misjon.

Gjennom SMM-samarbeidet opplever Misjonsalliansen å ha blitt mer bevisste på at de er en misjonsorganisasjon og at diakoni er en del av misjonsoppdraget. De forstår ikke seg selv som «misjonale på den tradisjonelle måten», siden de er rendyrket diakonale og ikke driver med evangelisering og kirkeplanting. Deres mål er å gjøre lokalkirkene de samarbeider med til diakonale aktører. Informantene opplever at «det er en del støy knyttet til ordet misjon ut fra de referansene folk har». De sier videre at hvis flere hadde visst hva misjon er, ville mange flere vært engasjert. Misjonsalliansen ønsker å forme ordet misjon, fylle begrepet med et nytt innhold. De forstår misjon som en dimensjon ved det å være en bibelsk kirke og det henvises til at ordet på engelsk betyr «oppdrag». Fordi ordet forbindes med kulturimperialisme, oppleves kampen for å beholde det som et sentralt begrep til tider som tung.

Stefanusalliansen er en økumenisk organisasjon og har ingen egen teologisk plattform. De jobber med konkrete prosjekter i ulike land, og uttrykker at mye av arbeidet er rettighetsbasert. Særlig arbeides det i områder og land der det er begrensninger på kristnes og menigheters arbeid. Samtidig er særlig arbeidet i Tyrkia menighetsorientert. Der støttes menigheter slik at de kan drive misjon i sin egen kontekst. Det hevdes at evangeliseringsdimensjonen i organisasjonens arbeid er noe underkommunisert i SMM-sammenheng.

De intervjuede i Det norske misjonsselskap opplever SMMs visjon som både viktig og en fin formulering, og noe de kan identifisere seg med. De har fokus på helhetlig misjon, både lokalt og globalt. Noen opplever at SMM nå er for mye globalt fokusert og de mener at organisasjonene kan tjene på å vise mer av misjonsavtalens relevans for det lokale arbeidet i menigheten. «Misjon er ikke noe som bare er langt borte.» De mener å ha lagt merke til at misjon fikk god drahjelp etter kirkemøtesaken om misjon i 2012. Hele kirken kom litt mer på banen med å sette misjon på dagsorden og de ønsker flere slike hendelser som kan gi drahjelp til misjon. Det norske misjonsselskap har et ønske om at SMM skal hjelpe Den norske kirke til å bli mer misjonale i eget land. Det som ble kalt «Arusha-kallet», nemlig å endre Den norske kirke mer i retning av å følge Jesus og disippelskap ble nevnt av informanter både fra Det norske misjonsselskap og fra Misjonsalliansen, og dette er et uttalt mål fra SMMs ledelse.

Diskusjon

Forskningsspørsmålet for denne artikkelen er hvordan ulike misjonsforståelser kan forstås i norsk kontekst i lys av internasjonal misjonsteologisk diskusjon om misjon. En oppsummering av hovedpunkt fra analysen gir følgende tema til diskusjon:

- Forholdet mellom gammel og ny misjonsforståelse og hva som forstås med disse begrepene
- Hvordan forstås holistisk misjon og hvordan er vektingen mellom diakoni og evangelisering?
- Er det tale om misjon i Norge eller bare utenfor Norge?
- I hvilken grad misjon relateres til menighetens egne behov
- Hvordan kan vi forstå de forskjellige oppfatningene av begrepet misjon som finnes i materialet?

Gammel og ny misjonsforståelse

I materialet refereres det til såkalt gammel (eller tradisjonell) og ny misjonsforståelse. Denne beskrives som en historisk tilbaketrukket måte å tenke om misjon på. I tillegg til å tydeliggjøre endringer i misjonsforståelse og praksis, fungerer denne språkbruken også retorisk som en måte å imøtegå moderne kritikk av både misjonsforståelse og misjonspraksis. Skillet mellom gammelt og nytt reflekterer blant annet utviklingen og diskursen innen moderne misjonsteologi hvor det snakkes om et paradigmeskifte⁴¹ og revolusjonerende endringer⁴² i misjonsteologien i løpet av det tjuende århundret, særlig etter andre verdenskrig. Hundreårsjubileet for Edinburgh 1910 i 2010 og Kirkenes Verdensråds nyeste misjonsdokument, presentert på organisasjonens tiende generalforsamling i Busan i 2013, tydeliggjør også endringene i misjonsteologi.⁴³ I Den norske kirkes offisielle dokumenter gjenspeiles disse endringene særlig i kirkemøtedokumentene fra 2005, 2012 og 2021.

Hvordan presenteres *den såkalt gamle forståelsen* i materialet? Det varierer og er ikke alltid like eksplisitt uttrykt, men noen viktige elementer er som følger.

For det første snakkes det om en geografisk forståelse av misjon. Misjon er å spre evangeliet fra en del av verden til en annen. En enveisforståelse av misjon. Bak denne forståelsen ser vi elementer av tidligere tiders misjonsforståelser hvor det blant annet skiltes mellom kristne og ikke-kristne deler av verden, og hvor man forsto misjon som europeiske og nord-amerikanske kirkers ansvar overfor resten av verden. Et ansvar man også forstod som et siviliseringsansvar. Både i vårt materiale og i moderne misjonsteologi, kritiseres denne tankegangen for å være preget av en implisitt forståelse av vestlig kulturell overlegenhet med et innbakt siviliseringsprosjekt og for å representere en paternalistisk holdning. Et annet utsagn som trekkes fram og som underbygger enveisforståelsen og kritikken er når misjon assosieres med å «gi penger til Afrika». I dette ligger implisitt en tanke om at misjon ses på som at vi fra det rike Norge/

41 Bosch, *Transforming Mission*.

42 Ott, *The Mission of the Church*.

43 Together Towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes | World Council of Churches, <https://www.oikoumene.org/resources/documents/together-towards-life-mission-and-evangelism-in-changing-landscapes>, besøkt 23. April 2025.

Vesten bidrar med hjelp og støtte til det fattige Afrika. Dette understreker manglende gjensidighet og kontrasteres med poengteringen av at gjensidighet er viktig i den «nye» misjonsforståelsen.

Det andre elementet som trekkes fram som del av en gammel forståelse av misjon er at proklamasjon og evangelisering ses som det sentrale i misjonsoppdraget. Diakoni er mer en støtte til forkynnelsen enn noe som kan stå på egne ben. Dette reflekterer mer ensidige forståelser av misjon som utfordres av den holistiske tenkningen som tydelig utviklet seg i løpet av det tjuende århundret og inn i vår tid.

Videre assosieres den gamle forståelsen med «tvang til tro» og «kulturimperialisme». En av deltakerne beskriver tradisjonell misjonsforståelse som å «påtvinge andre vår tankegang». Hos vedkommende, og som reflektert i diskursen «gammel og ny», blir tradisjonell misjonsforståelse noe en ønsker å ta avstand fra. Tvang til tro kan være et uttrykk for hvordan misjon har blitt praktisert, det kan være veldig konkret eller det kan være slik man oppfattet det som kolonialisert – man hadde ikke noe valg. Eller, det kan også være det sekulæres berøringsangst for religion, hvor religion er blitt privatisert og alt snakk om religion i det offentlige rom oppleves som påtregende. I alle tilfelle viser dette til at misjon knyttes til en tung arv av kolonialisme. Innen den historiske misjonsforskningen vises det at i likhet med andre aktører på den tiden, hadde også misjonsaktørene en forståelse av den vestlige kultur og sivilisasjon som overlegen og skilte ikke heller nødvendigvis mellom egen kultur og evangeliet. I nyere tid har derfor forholdet mellom kristendom og kultur (kontekstualiseringsspørsmålet) vært et sentralt diskusjonstema i utviklingen av misjonsteologien,⁴⁴ sant maktkritiske perspektiver fra frigjøringssteologi og postkolonial kritikk.⁴⁵

Den nye forståelsen presenteres også på ulike måter. Noen mer utdypende og sammenhengende, andre mer som «det er slik vi forstår misjon nå».

For det første: Misjon er ikke enveis. Dette reflekterer misjonsteologiske innsikter som gjorde seg gjeldende i etterkrigstiden og som ble tydelig formulert på *Commission on World Mission and Evangelism* (CWME) konferansen i Mexico 1963 med slagordet «misjon på seks kontinenter». Denne måten å tenke på åpnet opp for tydeligere bevissthet om at alle har noe å gi og få. Kontakt med kirker i sør og øst gir inspirasjon. For det andre: Misjon er ikke noe bare for de spesielt interesserte. Misjon er en integrert del av det å være kirke og å være døpt. Misjon er et felles oppdrag for den verdensvide kirke. Som formulert av en av våre deltakere: «alle dømte sammen med den verdensvide kirke skal dele evangeliet i handling, nærvær og ord, lokalt og globalt.» For det tredje: Den nye forståelsen presenteres også som holistisk. Misjon er et helhetlig oppdrag, sier flere av våre deltakere. Misjon er både diakoni, arbeid for rettferdighet, evange-

44 Paul G. Hiebert, *Transforming Worldviews: An Anthropological Understanding of How People Change* (Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2008).

45 Marion Grau, *Rethinking Mission in the Postcolony: Salvation, Society and Subversion* (London: T & T Clark, 2011).

lisering og dialog. Derfor må også misjon skje gjennom ord, handling og nærvær. Dette er i tråd med misjonsteologien slik den er utviklet i etterkrigstiden og som det er stor økumenisk enighet om. Det som derimot diskuteres er hvordan dette skal forstås mer presist. Her kommer også diskusjonen av hvordan forstå *Misso Dei* mer eksplisitt til syne. SMM-leder sier i sin beskrivelse av det holistiske oppdraget at det innebærer at evangeliet skal deles lokalt og globalt, og formulerer en tydelig kristologisk sentrert og fokusert forståelse.

Skjelningen mellom gammelt og nytt problematiseres også i materialet. Hva er gammelt, og hva er nytt? For eksempel trekkes det fram at man har tenkt holistisk om misjon også før vår tid. Dette er en sakssvarende problematisering. Som vi har sett tidligere, så har misjonstenkningen en lang og kompleks historie. Enhver framstilling av denne vil bli en forenkling, selv om man kan peke på noen overordnede tendenser og utviklingstrekk. Et perspektiv som holdes fram i materialet er at det grunnleggende oppdraget, kjernen i misjon har vært det samme opp igjennom historien.⁴⁶ Det som har endret seg er verden eller konteksten for oppdraget. SMM-leder sier det slik: «Kjernen i oppdraget/misjon er å holde fram Jesus som veien, sannheten og livet.» Utgangspunktet har alltid vært Jesu ord, handlinger og nærvær. Kontinuitet understrekes av en deltaker gjennom å vise til misjonsbefalingen Jesus ga: «Vi har også misjonsbefalingen, så vi har det samme mandatet».

Holistisk misjon

Det er et gjennomgående trekk i materialet at når det snakkes om ny misjonsforståelse framheves misjon som et helhetlig eller holistisk oppdrag. Misjon er både diakoni, arbeid for rettferdighet, evangelisering og dialog. Derfor må også misjon skje gjennom ord, handling og nærvær. Dette reflekterer klart sentrale diskusjoner innen samtidig og internasjonal misjonsteologisk diskurs (jf. teorikapittelet).

Menighetenes misjonsavtaler gir et interessant innblikk i både eksplisitt og implisitt misjonsteologi, samt mer pragmatiske hensyn med tanke på hva som skaper engasjement eller bygger egen menighet. I vårt materiale var det en overvekt av menigheter som hadde misjonsavtale knyttet opp mot diakonale misjonsprosjekt. I kommunikasjon av misjon utad er det også en tendens til å vektlegge diakoni. Dette ser ut til å være knyttet opp til ulike typer begrunnelser. På den ene side har vi pragmatiske begrunnelser, særlig knyttet til at det oppleves enklere å skape et bredt engasjement for diakonale prosjekt. Det kan også være begrunnet i menighetens profil eller fokusområder og ønske om å ha en helhetlig strategi, støtte opp under menighetens generelle strategi om en diakonal profil. På den andre siden har vi uttalelser som viser til forståelse av misjon: «misjon uten diakoni er ikke misjon», og «jeg opplever at den tradisjonelle evangeliseringen, å vinne sjeler for Jesus, blir for trangt for meg». Dette er spissete formuleringer, som tydelig understreker at diakoni er en sentral del av mis-

46 Jf. Bevans and Schroeder, *Constants in Context*, 30.

jon og at en ensidig vekt på evangelisering ikke er i tråd med en mer åpen, holistisk misjonsforståelse.

Diakoni begrunnes blant annet i Jesu eget eksempel. Han brydde seg om folks nød og dette brukes for å understreke menighetens ansvar. Det ligger også en brodd i et av utsagnene: «Når han [Jesus] kommer igjen spør han ikke hva vi mener om ditt og datt, men hva vi gjorde for de fattige.» Dette kan tolkes i ulike retninger, men en måte å se det på er at praksis er viktig, og først og fremst diakonal praksis.

Vårt materiale viser også en kritikk av en forståelse/praksis som utelukkende vektlegger diakoni. For eksempel uttrykkes det at hvis vekten bare legges på bistand, mister misjon noe av sin spiss. Vi kan ikke ekskludere forkynnelse til omvendelse. Her kan vi spørre hva som ligger i uttrykket «miste sin spiss». Er det en holistisk misjonsforståelse med en tydelig kristologisk tilnærming? Er spissen evangelisering forstått som en mer evangelikal forståelse av holistisk misjon?⁴⁷ I en annen menighet reflekterer de over at det nok er en overvekt av diakonale prosjekt, men de ønsker å ha en blanding av utviklingsprosjekt og evangeliserende prosjekt. De sier at disse to aspektene ofte er integrert i selve prosjektene de støtter, selv om menigheten i Norge har fokus på det diakonale.

I vårt materiale ser vi altså en tydelig tilslutning til, og understrekning av et holistisk syn på misjon. Samtidig er det pågående forhandling av hva en holistisk misjonsforståelse er og hvordan denne skal konkretiseres i praksis i menigheten, ikke minst knyttet til det internasjonale arbeidet.

Gjensidighet

Gjensidighet er et sentralt tema i nyere misjonsteologisk tenkning.⁴⁸ I stedet for å se misjon som en enveis aktivitet, forstås det nå som en dialogisk praksis hvor man både gir og mottar. Dette åpner opp for nye diskusjoner og verdifulle samtaler om hva man kan lære av kirker i andre deler av verden, og nye muligheter for utveksling og samarbeid.

Materialet fra menighetene viser at mange understreket betydningen av å besøke prosjektene de støtter gjennom misjonsavtalen. «Å reise dit gir mer igjen enn jeg gir. [...] Vi berikes like mye som de.» Dette viser hvordan gjensidighet i misjon er en kilde til berikelse. I en menighet kalte man dette «det omvendte misjonsperspektivet», nemlig at man kan få inspirasjon og ressurser fra prosjektet. «Vi har alle noe å gi og få.»

I materialet beskrives flere praktiske eksempler på gjensidighet i misjonsarbeidet. For eksempel, noen menigheter opplever at det å møte kristne fra den globale kirke og dele tro skaper engasjement. Dette engasjementet gjelder både «ildsjeler» som holder

47 Som for eksempel representert ved Craig Ott et al., *Encountering Theology of Mission: Biblical Foundations, Historical Developments, and Contemporary Issues*, 1 ed., Encountering Mission (Grand Rapids: Baker Academic, 2010).

48 Bevans and Schroeder, *Prophetic Dialogue*.

kontakten med prosjektet og reiser på misjonsturer, og menigheten som helhet når de får høre om hva de er med på gjennom å støtte prosjektet. En annen menighet peker på at folk som i utgangspunktet ikke er «kirkeinteresserte», engasjerer seg i praktisk arbeid for misjonsprosjektet og ønsker nyhetsbrevet. Dette viser hvordan gjensidighet kan skape bredere engasjement og involvering

En gjensidighetsbasert tilnærming utfordrer tidligere hierarkiske modeller av misjon og åpner for interkulturell samhandling og dialog. Når norske menigheter får besøk fra, eller besøker søsterkirker i Afrika, Asia eller Sør-Amerika, gir dette anledning til å bli inspirert og utfordret av det globale kristne fellesskapets mangfold. Gjensidighet i misjon legger vekt på at alle har noe å lære av hverandre, og at vi sammen deler oppdraget om å formidle evangeliet lokalt og globalt.

Samtidig viser også vårt materiale til kontekstuelle forskjeller og behov for en kritisk refleksjon knyttet til hvordan man er misjonar kirke i ulike kontekster. Dette innebærer å forstå og forholde seg til ulike utfordringer og muligheter, samt ulike teologiske forståelser av misjon som finnes i den verdensvide kirke.

Misjon i Norge kontra utenfor Norge. Misjonal ekklesiologi

Et sentralt tema som springer ut av vårt materiale, er hvordan man skal forstå forholdet mellom misjon lokalt og globalt, og i hvilken grad menighetene bør sette søkelys på internasjonalt arbeid kontra lokal, misjonal praksis. Denne diskusjonen reiser viktige spørsmål om prioriteringer, bruk av ressurser, og teologisk forståelse av kirkens oppdrag.

Gjennom misjonsavtaler har mange norske menigheter hatt fokus på internasjonale misjonsprosjekter, ofte rettet mot områder i verden som tidligere har vært sett på som «misjonsmarker». Denne tilnærmingen har vært forankret i en forståelse av misjon som et arbeid som skjer «utenfor» Norge, der ressurssterke vestlige misjonsorganisasjoner, kirker og menigheter bidrar til å støtte utviklingsprosjekter og evangeliserende arbeid i «det globale sør». Vår undersøkelse viste at mange av menighetene fortsatt forstår misjon som noe som i stor grad «praktiseres gjennom misjonsprosjektene». Dette perspektivet – og prosjektene menighetene tar del i – har skapt viktige forbindelser og partnerskap over grensene og bidratt til utveksling av erfaringer og kunnskap. Misjonsprosjektene styrker forståelsen av menighetenes globale ansvar. Flere menigheter understreker betydningen av nettverk og samhandling med kirker i andre deler av verden.

Samtidig har ideen om at misjon bare er noe som foregår utenfor Norges grenser blitt utfordret av misjonal kirke-tenkningen og en økende vektlegging på å være misjonal kirke lokalt. Flere menigheter i Norge opplever i dag en kontekst hvor også nærmiljøet kan ses på som en «misjonsmark» i lys av økt pluralisme og sekularisering. «Vi lever i en annen situasjon enn før. Vi jobber på en misjonsmark og må være mye mer bevisst på å nå mennesker.» Den misjonale ekklesiologi understreker at kirken er kalt til å være en aktiv aktør også i sin egen kontekst, i sitt eget samfunn. Dette er også et poeng som informanter fra Det norske misjonsselskap løfter fram. Her pekes det

blant annet på misjonsavtalenes relevans for arbeidet på lokalplan og potensialet de kan ha i å vise at misjon er både lokalt og globalt.

På menighetsplan ser det ut til å ligge en spenning mellom disse to fokusområdene: Skal ressurser kanaliseres internasjonalt, eller burde menigheter intensivere innsatsen lokalt for å møte utfordringer og muligheter i nærmiljøet? Hva vil det si å være misjon- al menighet i dag? Samtidig er det også en mulighet for synergi. Mange menigheter opplever at internasjonalt engasjement kan styrke lokal kirkelig virksomhet ved å inspirere og gi en utvidet forståelse av å være en del av en verdensvid kirke. Dette kan igjen føre til økt engasjement og bedre integrasjon av misjon i det daglige menighet- slivet.

Et spørsmål som reiser seg i forlengelsen av dette er hvordan valg av misjonsprosjek- tene forholder seg til menighetenes egne behov og strategier. Noen menigheter velger prosjekter som direkte speiler deres lokale fokus, som for eksempel diakonale initiati- ver eller menighetsbyggende aktiviteter. «Menigheten har mye fokus på diakoni lokalt, slik det også er i misjonsprosjektene. Vi har fokus på menighetsbygging, slik vi også har i misjonsprosjektet.» På denne måten understøtter misjonsprosjektene planene i menigheten, og er uttrykk for en taktisk prioritering som reflekterer både menighetens profil og ønsker for å inspirere lokalt engasjement. Ved å integrere misjonsprosjektene i menighetens strategiske mål, kan forbindelsene til de internasjonale prosjektene bli mer enn bare et eksternt engasjement, men en kjernekomponent av menighetens virk- somhet.

Misjonsbegrepet

I samtalen og refleksjonen rundt misjonsforståelsen ser vi at begrepet «misjon» er gjen- stand for ulike oppfatninger og tolkninger. Mange av informantene i menighetene opplever at ordet enten er ukjent eller har så mange negative konnotasjoner blant folk flest at det er vanskelig å bruke. Flere personer og menigheter i Norge vegrer seg derfor for å bruke begrepet. Blant annet fordi det av mange assosieres med en forståelse av misjon som en enveis og overkjørende aktivitet, fra de kristne vestlige land til resten av verden. Det knyttes av mange til begrep som kulturimperialisme, forstått som å tvinge vestlig kultur på andre. Dette fører til at noen heller prøver å finne andre ord eller beskrivelser når man for eksempel skal presentere menighetens misjonsprosjekt. Noen eksempler på dette er begrep som «internasjonalt arbeid», «bistand» eller «misjonsprosjektet vårt». Et annet begrep som flere tar i bruk er ordet «oppdrag», en oversettelse av det engelske «mission». I Kirkemøtedokumentet «Den norske kirkes globale oppdrag» fra 2021 understrekes det nettopp at oppdrag er et annet begrep for misjon.

Samtidig er det flere som argumenterer for å bevare ordet og heller arbeide med å formidle den holistiske misjonsforståelsen som inkluderer aspekter som diakoni og dialog, i tillegg til forkynnelse. Dette kan invitere til en dypere forståelse av hva det vil si å være en del av den globale kirken, der misjon ikke er begrenset til geografiske områder, men er en integrert del av det å være kirke, både lokalt og globalt.

Også internasjonalt er det en diskusjon om begrepet «mission» er det beste til å sammenfatte det mangfoldige og verdensomspennende oppdraget det er å ta del i Guds misjon lokalt og globalt. Denne diskusjonen er særlig levende innen diskusjonen av missiologi og *World Christianity*.⁴⁹ Kirken er global, og kristendommen har ulike sentra. Hvordan Guds misjon leves ut i ulike religiøse og sosio-kulturelle kontekster er svært variert, så å bruke et ord som mange assosierer med kolonitiden og vestlig dominans oppleves problematisk for mange. Denne debatten vil fortsette.

Konklusjon

Problemstillingen for denne artikkelen har vært hvordan ulike misjonsforståelser i norsk kontekst kan forstås i lys av internasjonal misjonsteologisk diskusjon om misjon. Ut fra vårt kvalitative materiale, knyttet til Samarbeid Menighet og Misjon, har vi analysert de ulike misjonsforståelsene som kommer fram i materialet. Vi har vist at kompleksiteten i forståelser er stor, og vårt bidrag har særlig vært å holde diskusjonen levende når det gjelder gammel og ny forståelse av misjon, hvordan det holistiske i misjonsforståelsen skal forhandles og konkretiseres, linjer i forståelsen av gjensidighet i misjon, hvordan misjon skal forstås i forhold til menighetenes egne strategier og behov, og hvordan de ulike forståelsene av begrepet misjon kan tolkes. Vi ser tydelige linjer til internasjonal misjonsteologisk diskusjon om misjon i materialet vi har analysert.

49 Mika Vähäkangas, «World Christianity as Post-Colonialising of Theology,» in *Routledge New Critical Thinking in Religion, Theology and Biblical Studies*, ed. Sigurd Bergmann and Mika Vähäkangas (United Kingdom: Routledge, 2021); Stanley H. Skreslet, *Comprehending Mission: The Questions, Methods, Themes, Problems, and Prospects of Missiology*, vol. 49, American Society of Missiology Series (Maryknoll, NY: Orbis Books, 2012).